

Музиченко В. В.

*аспірант кафедри економіки та маркетингу,
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова
м. Харків, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-415-6-11>

ЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТЕРИТОРІЙ У ВОЄННИЙ ЧАС

Актуальність дослідження фінансової стійкості територій у воєнний час зумовлена необхідністю забезпечення стабільного функціонування економік регіонів у періоди екстремальних соціально-економічних та політичних умов. Воєнні конфлікти створюють значні виклики для фінансової системи територій, які повинні залишатися спроможними підтримувати економічну та соціальну інфраструктуру, зберігати фінансову автономію та ефективно використовувати наявні ресурси. Відтак, розробка й реалізація економічних стратегій, які здатні забезпечити фінансову стійкість територій під час війни, є критично важливою задачею.

Фінансова стійкість територій у воєнний час залежить від здатності підтримувати баланс між доходами і витратами, зберігати фінансові резерви та фінансувати соціально-економічні потреби населення, попри деструктивні фактори. Ключовим завданням є стійкість місцевих бюджетів, які забезпечують функціонування органів місцевого самоврядування та реалізацію програм. Ускладнення виникають через зниження доходів, зростання витрат на безпеку і соціальну підтримку, а також ризики руйнування інфраструктури та втрату людських ресурсів.

Аналіз наукових робіт, зокрема дослідження А. Єрґоменка та М. Карпенка [2; 4], показує, що відновлення конкурентоспроможності територій у повоєнний період значною мірою залежить від стратегії, яка була впроваджена під час війни. Це підтверджує необхідність не лише реагувати на кризові ситуації, але й розробляти довгострокові стратегії, спрямовані на відновлення і розвиток територій після завершення конфлікту. Фінансова стійкість територій повинна бути інтегрованою частиною таких стратегій, що передбачають як антикризові заходи, так і плани економічного відновлення.

Важливою складовою фінансової стійкості є здатність території адаптуватися до нових умов та ризиків. Зовнішні фактори, такі як зміни на глобальних ринках, міжнародні санкції, політичні рішення інших держав, можуть істотно впливати на стан місцевих економік. Внутрішні фактори, зокрема стан економіки регіону, структура виробництва, рівень розвитку інфраструктури, доступ до фінансових ресурсів і людського капіталу, також мають критичне значення. У воєнний час ці фактори набувають особливого значення, адже економічні втрати, демографічні зміни, руйнування інфраструктури та зниження інвестиційної привабливості можуть мати довгострокові наслідки.

Ефективне управління фінансовою стійкістю потребує систематичного стратегічного аналізу для оцінки економічного потенціалу території, ідентифікації ризиків та виявлення слабких місць у фінансовій системі. Це дозволяє розробити стратегії для забезпечення стабільності та зменшення впливу кризових факторів. Сучасні методи оцінки включають аналіз бюджетної збалансованості, фінансової незалежності, боргового навантаження та індикатори інвестиційної привабливості. У контексті воєнних дій ці методики допомагають виявляти критичні аспекти фінансового управління та впроваджувати зміни для підвищення ефективності рішень.

Одним із ключових елементів фінансової стійкості територій є управління місцевими бюджетами. Місцеві бюджети виступають головним інструментом фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування, а також реалізації соціальних й економічних програм. У воєнний час забезпечення стабільності місцевих бюджетів стає одним із пріоритетів, оскільки саме від їхнього стану залежить спроможність територій забезпечувати базові потреби населення та підтримувати економічну активність. У цьому контексті особливого значення набувають питання оптимізації бюджетних процесів, диверсифікації джерел доходів та впровадження інноваційних фінансових інструментів [3].

Ефективне управління податковою системою є ключовим для забезпечення фінансової стійкості територій. Воєнний час часто призводить до зниження податкових надходжень через спад економічної активності та міграцію населення. Підвищення податкового навантаження на залишкові ресурси може погіршити економічну ситуацію та знизити інвестиційну привабливість. Тому важливо розробити податкову політику, яка підтримуватиме економічну

активність, стимулюватиме малий та середній бізнес і залучатиме інвестиції.

Залучення інвестицій є ще одним важливим напрямом для фінансової стійкості. Інвестиції можуть стати джерелом фінансових ресурсів для відновлення інфраструктури та підтримки економіки у воєнний час. Однак зниження інвестиційної привабливості через підвищені ризики вимагає впровадження заходів для стимулювання інвестицій, таких як створення сприятливих умов для інвесторів, правова захищеність, розвиток інфраструктури та фінансові стимули. Розвиток партнерств між державним і приватним секторами також може стати важливим інструментом для забезпечення фінансової стійкості. У воєнний час публічно-приватні партнерства можуть бути використані для реалізації проєктів, спрямованих на відновлення інфраструктури, забезпечення соціальних послуг, а також підтримки економічної активності. Така співпраця дозволяє об'єднати ресурси і компетенції державного та приватного секторів, що може суттєво підвищити ефективність використання фінансових ресурсів.

Важливо приділити увагу управлінню державним боргом. У воєнний час зростання боргу може бути необхідним для фінансування оборони, соціальних програм та відновлення інфраструктури. Проте надмірний борг може призвести до фінансової нестабільності в майбутньому. Тому необхідно забезпечити баланс між поточними потребами та довгостроковою стабільністю через раціональне планування запозичень, оптимізацію структури боргу та ефективне управління.

Також важливим є розвиток цифрових технологій. Цифровізація фінансових процесів, впровадження електронного управління та фінтех-рішень можуть підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами, знизити витрати та забезпечити прозорість. У воєнний час цифрові рішення особливо цінні, оскільки вони можуть підтримувати функціональність фінансових систем навіть при руйнуванні традиційної інфраструктури. Фінансова стійкість територій тісно пов'язана з їхньою конкурентоспроможністю, яка визначає здатність регіону приваблювати інвестиції, підтримувати економічну активність і забезпечувати соціально-економічний розвиток навіть у складних умовах воєнного часу. Конкурентоспроможність регіонів формується на основі декількох ключових чинників: рівня розвитку інфраструктури, доступу до фінансових ресурсів, інвестиційної привабливості, інноваційної спроможності, а також ефективності управління економічними

процесами. Місцеві бюджети, як інструмент фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування, також відіграють важливу роль у формуванні фінансової самостійності та конкурентоспроможності територій [1].

У воєнний час конкурентоспроможність територій може суттєво постраждати через руйнування інфраструктури, спад економічної активності, відтік людського капіталу та зниження інвестицій. Однак стратегії відновлення, такі як модернізація інфраструктури, сприятливі умови для бізнесу, податкові стимули та підтримка інновацій, можуть зміцнити фінансову стійкість територій. Підвищення конкурентоспроможності сприятиме відновленню економічної активності після війни, що зміцнить фінансову стійкість, забезпечить економічне зростання, створення робочих місць і покращення якості життя. Таким чином, конкурентоспроможність є ключовим елементом стратегій для фінансової стійкості територій під час війни. В умовах воєнного часу території стикаються з викликами, такими як зниження бюджетних доходів, зростання витрат на безпеку, демографічні зміни, руйнування інфраструктури та зниження інвестиційної привабливості. Водночас розвиток цифрових технологій, посилення міжнародного співробітництва та впровадження інноваційних фінансових інструментів можуть суттєво підвищити фінансову стійкість.

Отже, забезпечення фінансової стійкості територій у воєнний час є складним і багатограним завданням, яке вимагає комплексного підходу. Розробка і впровадження ефективних економічних стратегій, що включають різноманітні фінансові інструменти, стратегічний аналіз та адаптивні заходи, можуть суттєво підвищити здатність територій протистояти економічним і соціальним викликам. Врахування макро-економічних і соціальних факторів, ефективне управління фінансовими ресурсами та розвиток партнерств між державним і приватним секторами сприятимуть збереженню фінансової стійкості та забезпечать можливості для відновлення і розвитку територій після завершення воєнних дій.

Література:

1. Цимбалюк І., Павліха Н., Корнелюк О. Місцеві бюджети як основа фінансової самостійності та конкурентоспроможності територій. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 55. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2937/2858>

2. Єршоменко А. Місцеві бюджети у системі фінансового забезпечення територіальних громад. *Економічний вісник університету*. 2023. Вип. 57. С. 132–137.
3. Скрипник Г.О., Якименко В.П. Місцеві бюджети: сучасний стан та особливості формування. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3880/3817>
4. Кансва Т.В., Карпенко М.Ю. Доходи місцевих бюджетів як інструмент забезпечення соціально-економічного розвитку території. *Проблеми економіки*. 2023. Т. 55. Вип. 1. С. 185–191.